ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr. A420145919
AA43-0039-21/20
ECLI:LV:ADAT:2021:0121.A420145919.9.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2021. gada 21. janvārī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Lauma Paegļkalna,
tiesneši Santa Liniņa un Valters Poķis

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Valsts vides dienesta 2018. gada 29. oktobra lēmuma Nr. 24A/2018 atcelšanu, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2019. gada 15. novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējam /pers. A/pieder nekustamie īpašumi /adrese A/un /adrese B/.

[2] Valsts vides dienests (turpmāk – dienests) pārbaudē konstatēja, ka nekustamajā īpašumā atrodas būvniecības atkritumu kaudze, kas apbērta ar melnzemi, uz augsnes novietota malka, dolomīta šķembas, granīta gabali, ķieģeļi, betona caurules, koka būvniecības atkritumi un dažādu būvniecības atkritumu maisījumi kaudzēs. Būvju (ēku) nojaukšanas vai remonta rezultātā radušies atkritumi ir uzskatāmi par ražošanas atkritumiem. Objektā nav izveidota būvmateriālu noliktava. Pieteicējs pret savāktajiem priekšmetiem (izmētātas dolomīta šķembas, sadrupušas betona caurules, veci koka gabali un ķieģeļi, betona gabali) neizturas kā krietns un rūpīgs saimnieks.
Pieteicējam uzlikts par pienākumu sakārtot nekustamo īpašumu, no tā izvedot visus būvniecības atkritumus un nododot tos atkritumu apsaimniekošanas komersantam. Termiņš pienākuma izpildei noteikts 2019. gada 2. janvāris.

[3] Pieteicējs vērsās tiesā ar pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu. Pieteicēja centrālais arguments, ka strīdus priekšmeti ir nevis atkritumi, bet reģenerēti būvmateriāli, kas tiks izmantoti zemes īpašuma grunts paaugstināšanai un nostiprināšanai, kā arī turpmākai gruntsgabala apbūvei.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2019. gada 12. novembra spriedumu pieteikums noraidīts.
Spriedums motivēts ar šādiem apsvērumiem.
[4.1] Strīda pamatā starp pieteicēju un dienestu ir pieteicēja viedoklis, ka dienests ir nepareizi konstatējis un novērtējis lietas apstākļus, proti, ka objektā esošie būvmateriāli ir atzīstami par atkritumiem Atkritumu apsaimniekošanas likuma izpratnē. Pieteicējs piekrīt, ka tikai betona caurules un veci koka gabali atzīstami par atkritumiem.
[4.2] Dienestam ir tiesības apsekot īpašumus, uzraugot un kontrolējot vides tiesību reglamentējošo tiesību aktu ievērošanu, tai skaitā arī fiziskām personām piederošus īpašumus, un izvērtēt tur esošo priekšmetu stāvokli un to atbilstību atkritumu pazīmēm.
[4.3] Dienests pamatoti konstatēja, ka objektā atrodas būvniecības atkritumi. No minētajām fotofiksācijām redzams, ka objektā atrodas būvmateriāli, kas nepilda tiem paredzēto funkciju un no pieteicēja paskaidrojumiem secināms, ka tie objektā atvesti no būvobjektiem, kur tie nav bijuši nepieciešami.
[4.4] Pieteicējam nav atkritumu apsaimniekotāja statusa. Dienests pamatoti noteica pieteicējam pienākumu atbrīvot objektu no atkritumiem, nododot tos apsaimniekotājam, kurš ir saņēmis atļaujas attiecīgo atkritumu apsaimniekošanai un iesniegt informāciju par objektā veikto atkritumu nodošanu atkritumu apsaimniekotājam.
[4.5] Pieteicējs vispārīgi atsaucas uz iespējamo būvniecību, bet lietā nav ziņu par konkrētu būvniecības ieceri, kuras realizācija būtu saskaņota normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un kura paredzētu grunts paaugstināšanu. Pieteicēja vispārīgā atsaukšanās uz iespējamo būvniecības ieceri nepamato būvniecības atkritumu novietošanu objektā. SIA "GLUED CONSTRUCTIONS" izziņa papildus norāda, ka objektā esošie materiāli atzīstami par atkritumiem, jo tie radušies

būvlaukumā un to īpašnieks no tiem atteicies.

[4.6] Pieteicējs vispārīgi norāda uz iespējamajām grūtībām lēmuma izpildē, bet nenorāda konkrētus apstākļus, kas traucē noteiktā tiesiskā pienākuma izpildi. Lēmums neparedz pieteicēja pienākumu veikt apzaļumošanu, tāpēc argumentiem par to, kurā sezonā šie darbi veicami, nav attiecināmi uz lietu.

[5] Par Administratīvās rajona tiesas spriedumu pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību.

Apbūves zemē /adrese A/, kas ir paredzēta apbūvei, uzņemtajās fotogrāfijās ir redzams, ka ķieģeļi, kokmateriāli un malka ir sakrauta un apsegta. Tas liecina, ka nepastāv pieteicēja rīcība, nodoms "atbrīvoties" no vielas vai priekšmeta. Tie kā saimnieciskajā darbībā nepieciešamas lietas tiek rūpīgi glabātas. Līdz ar to nav pamatots iestādes secinājums, ka pieteicējs pret šiem priekšmetiem neizturas kā rūpīgs un krietns saimnieks.

Pieteicējs nav būvniecības atkritumu sākotnējais radītājs, pieteicējs tos ir iegādājies kā būvmateriālus konkrēta mērķa īstenošanai – gruntsgabala paaugstināšanai un turpmākai gruntsgabala apbūvei. Līdz ar to pieteicējs nav veicis atkritumu apglabāšanu /adrese B/. Pirmās instances tiesa šos apstākļus nav vērtējusi.

[6] Paskaidrojumos par pieteicēja apelācijas sūdzību un papildu paskaidrojumos apgabaltiesai dienests norāda, ka pieteicējs ievestos atkritumus nav sagatavojis atkārtotai izmantošanai, nav pirms tam novērsis atkritumu rašanās cēloņus un nav samazinājis radīto atkritumu daudzumu (apjomu) un bīstamību. Vairāku gadu laikā nelikumīgi apglabāto atkritumu kaudze ir apaugusi ar zāli, un pieteicējs veicis daļēju virszemē uzglabāto atkritumu šķirošanu.

Pieteicējs nav tiesīgs patvaļīgi mājas apstākļos vākt atkritumus no dažādiem būvobjektiem, tos nekontrolētā veidā pārstrādāt vai legalizēt, mainot tiem atkritumu statusu. Tas, ka pieteicējs ir uzsācis nelikumīgi uzglabāto atkritumu patvaļīgu šķirošanu, nelegalizē to uzglabāšanu. Turklāt būvniecībā nedrīkst izmantot nezināmas izcelsmes būvniecības atkritumus, kas var radīt vides piesārņojuma draudus.

Atkritumu statusu vielām un priekšmetiem var noņemt tikai atkritumu apsaimniekotājs, kurš ir veicis konkrēto atkritumu klasei atbilstošu atkritumu reģenerācijas procesu. Lietā nav strīda par to, ka pieteicējam nekad nav bijusi atbilstoša atļauja apsaimniekot atkritumus. Atkritumu apsaimniekošana ir licencēta darbība, kura ietver noteiktas prasības.

Motīvu daļa

[7] Izskatāmajā lietā ir strīds par pieteicēja nekustamajā īpašumā izvietoto priekšmetu kvalifikāciju, proti, vai tie ir atkritumi, kā to norāda iestāde, vai būvmateriāli, uz ko pastāv pieteicējs.

Šajā sakarā apgabaltiesa precizē, ka pieteicēja norādītā malka nav būvniecības procesā radies atkritums, tālab uz to nav attiecināms pārsūdzētais lēmums.

[8] Atkritumu apsaimniekošanas likuma 1. panta 1. punkts noteic, ka atkritumi ir jebkurš priekšmets vai viela, no kuras tās valdītājs atbrīvojas, ir nolēmis vai spiests atbrīvoties.

Minētā definīcija ir saskanīga ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 5. aprīļa direktīvas 2006/12/EK par atkritumiem (turpmāk – direktīva 2006/12/EK) (*kas transponēta Atkritumu apsaimniekošanas likumā un aizstāta ar šobrīd piemērojamo Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 19. novembra direktīvu 2008/98/EK par atkritumiem un par dažu direktīvu atcelšanu (turpmāk – direktīva 2008/98/EK*) 1. panta 1. punkta "a" apakšpunktā norādīto atkritumu definīciju (šobrīd – 3. panta 1. punkts).

Būvniecībā un būvju nojaukšanā radušies priekšmeti vai vielas ir uzskatāmi par atkritumiem. Tas izriet no Komisijas 2014. gada 18. decembra lēmuma 2014/955/ES, ar ko groza lēmumu 2000/532/EK par atkritumu sarakstu saskaņā ar direktīvu 2008/98/EK, 17. nodaļas. Tostarp par būvniecības atkritumiem ir uzskatāmi būvju nojaukšanā radušies betons, ķieģeļi, koksne, stikls, metāli u. c. Taču tikai tad, ja tie atbilst direktīvas 2008/98/EK 3. panta 1. punkta definīcijai (7. panta 1. punkts).

[9] Apgabaltiesa piekrīt pieteicējam, ka šobrīd spēkā ir direktīva 2008/98/EK. Taču tā konsolidē atkritumu apsaimniekošanā pieņemtos tiesību aktus Eiropas Savienības līmenī. Tālab arī Eiropas Savienības Tiesas atziņas, kas izteiktas par direktīvas 2006/12/EK un arī iepriekš spēkā esošo direktīvu par atkritumiem tiesību normu interpretāciju, ir pilnībā attiecināmas uz izskatāmo strīdu.

[10] Kā norādījusi Eiropas Savienības Tiesa, atkritumu kvalificēšana vispirms ir atkarīga no īpašnieka rīcības un vārda "atbrīvoties" nozīmes. Jēdziens "atbrīvoties" ir jāinterpretē, ņemot vērā direktīvas 2006/12/EK mērķi, kas saskaņā ar tās preambulas 2. apsvērumu ir cilvēku veselības aizsardzība un vides aizsardzība pret kaitējumiem, ko rada atkritumu savākšana, pārvadāšana, apstrāde, uzglabāšana un noglabāšana, ņemot vērā LESD 191. panta 2. punktu, kurā ir noteikts, ka Eiropas Savienības politika attiecībā uz vidi tiecas panākt augsta līmeņa aizsardzību un pamatojas uz piesardzības un preventīvas darbības principu. No minētā izriet, ka jēdziens "atbrīvoties" un tādējādi arī "atkritumu" jēdziens direktīvas 2006/12/EK 1. panta 1. punkta "a" apakšpunkta izpratnē, nevar tikt interpretēts sašaurināti.

No direktīvas 2006/12/EK noteikumiem izriet, ka jēdziens "atbrīvoties" ietver gan kādas vielas vai priekšmeta "apglabāšanu", gan "reģenerāciju" minētās direktīvas 1. panta 1. punkta "e" un "f" apakšpunkta nozīmē. Konkrētāk tas, vai pastāv "atkritumi" direktīvas 2006/12/EK izpratnē, ir jāpārbauda saistībā ar visiem apstākļiem, ņemot vērā šīs direktīvas

mērķi un uzraugot, ka tās efektivitāte netiek apdraudēta. Daži apstākļi var liecināt par to, ka notiek atbrīvošanās, pastāv nodoms vai pienākums atbrīvoties no vielas vai priekšmeta direktīvas 2006/12/EK 1. panta 1. punkta "a" apakšpunkta izpratnē (*2013. gada 12. decembra sprieduma apvienotajās lietās C?241/12 un C?242/12 38.-41. punkts un tajos norādītā judikatūra*).

Turklāt vielas apstrādes metode vai izmantošanas veids nav izšķirošs, to kvalificējot par atkritumiem vai nē. Tiesa tāpat ir precizējusi, ka no atkritumu jēdziena nav izslēgtas vielas un priekšmeti, kurus var saimnieciski atkārtoti izmantot. Ar direktīvu ieviesto uzraudzības un apsaimniekošanas sistēmu ir paredzēts attiecināt uz visiem priekšmetiem un vielām, no kurām īpašnieks atbrīvojas, pat ja tām ir komerciāla vērtība un ja tās savāc komerciāliem nolūkiem, lai pārstrādātu, reģenerētu vai atkārtoti izmantotu. Līdz ar to papildus kritērijam, kas saistīts ar to, vai viela ir ražošanas atliekas, šādas vielas atkārtotas izmantošanas iespējamības pakāpe bez tās iepriekšējas apstrādes ir būtisks kritērijs, lai izvērtētu, vai tā ir "atkritumi" direktīvas izpratnē. Ja papildus vienkāršai iespējai attiecīgo vielu izmantot atkārtoti tā sniegtu arī turētājam ekonomisku labumu, tad šādas atkārtotas izmantošanas iespējamība ir liela. Šādā gadījumā attiecīgā viela vairs nav uzskatāma par apgrūtinājumu, no kura tās turētājs vēlētos "atbrīvoties", bet gan par īstu produktu (*2007. gada 18. decembra sprieduma lietā C-263/05 35.-36., 38. punkts un tajos norādītā judikatūra*).

[11] Tādējādi, ja konkrētais priekšmets vai viela objektīvi ir atkārtoti izmantojama bez tās iepriekšējas apstrādes un atkritumu īpašniekam nav gribas no tā atbrīvoties, tos nav pamata kvalificēt par atkritumiem.

Taču tas vien, ka pieteicēja īpašumā konstatētie priekšmeti hipotētiski varētu tikt atkārtoti izmantoti, nav pietiekami, lai tos konkrētajā gadījumā neatzītu par atkritumiem. Un šajā gadījumā nav nozīmes tam, ka pieteicējs ir saņēmis būvatļauju, kas pieteicēja ieskatā apstiprina viņa gribu atkārtoti izmantot viņa īpašumā izvietotos priekšmetus.

Šāds apgabaltiesas secinājums pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[12] Administratīvā apgabaltiesa noteica dienestam par pienākumu atkārtoti apsekot pieteicēja īpašumu, lai pārliecinātos par to, vai visi pieteicēja īpašumā konstatētie materiāli ir uzskatāmi par atkritumiem.

Dienests apsekošanā konstatēja, ka īpašumā /adrese A/ un /adrese B/ ir ievesti un novietoti būvniecības atkritumi, kas radušies demontāžas darbu ietvaros dažādos būvniecības objektos ārpus nekustamā īpašuma. Īpašumā /adrese A/ ir novietoti dažāda veida būvniecības atkritumi (betona izstrādājumi, koka būvniecības atkritumi, kā arī dažāda veida būvniecības atkritumu maisījumi kaudzēs), kas ievesti no būvobjektiem kā būvniecības atkritumi. Īpašumā ir izbūvēts ceļš, no kura ir noņemta melnzemes kārta un uzbērti šķembu un asfalta gabali apmēram 20 cm biezā kārtā. Īpašumā /adrese B/ konstatēts uzbērums ar apaugumu. Uzbērumam atsevišķās vietās redzami apauguma atsegumi, vizuāli novērtējot, uzbērums sastāv no betona gabalu, drupināta asfalta un no būvobjektiem izvestās grunts maisījuma.

Pieteicējs ir iesniedzis SIA "GLUED CONSTRUCTIONS" izziņu par to, ka pieteicējam tika atdoti dažādi piecu demontēto koka ēku elementi: brusas, sijas, dažāda izmēra dēļi, ķieģeļi, akmeņi, dolomīta akmeņi. Izziņā norādīts, ka starp nodotajiem materiāliem būvgružu nebija.

Tātad konkrētie materiāli, kurus iestāde kvalificē kā atkritumus, savukārt pieteicējs – kā otrreizēji izmantojamus būvmateriālus, ir radušies būvju nojaukšanas procesā, un par to lietā nav strīda. Pierādījumus, kas apliecinātu materiālu likumīgo izcelsmi vai apliecinošus pierādījumus par būvniecības atkritumu reģenerāciju un atkritumu statusa izbeigšanos, pieteicējs nav iesniedzis. To pēc apgabaltiesas aicinājuma veiktajā pārbaudē konstatējis arī dienests.

[13] Tādējādi tieši SIA "GLUED CONSTRUCTIONS" ir sākotnējais atkritumu radītājs Atkritumu apsaimniekošanas likuma 1. panta 6. punkta izpratnē, jo tieši šī komersanta darbība radīja atkritumus. Tie ir būvniecībā radušies ražošanas atkritumi (1. panta 4. punkts). Proti, brīdī, kad tika nojauktas minētās koka ēkas, radās atkritumi, kuru tālākā aprite notika pretēji atkritumu apsaimniekošanas tiesiskajā regulējumā noteiktajam. Savukārt tam, ka atbilstoši pieteicēja subjektīvajam ieskatam ēku nojaukšanas procesā radušies materiāli ir atkārtoti izmantojami būvniecībā, konkrētajā gadījumā nav tiesiskas nozīmes.

Šajā ziņā jāpievienojas iestādes papildu paskaidrojumos norādītajam, ka sākotnējais atkritumu valdītājs ir atbrīvojies no būvju nojaukšanas procesā radītajiem atkritumiem, savukārt pieteicējs tos jau ir ieguvis kā atkritumus. Proti, atkritumu valdītājam pašam nav bijis nodoma veikt nepieciešamās darbības, lai tos padarītu atkārtoti izmantojamus, piemēram, nododot tos reģenerācijai. Savukārt ar nodošanu pieteicējam, pat ja pieteicējam ir griba tos izmantot kā būvmateriālus, nav pietiekami, lai atzītu šos materiālus par atkārtoti izmantojamiem.

[14] Turklāt, kā atzinusi Eiropas Savienības Tiesa iepriekš aplūkotajos spriedumos, vielas atkārtotas izmantošanas iespējamības pakāpe bez tās iepriekšējas apstrādes ir būtisks kritērijs, lai izvērtētu, vai tā ir "atkritumi" direktīvas izpratnē (*sk. šā sprieduma 10. punktu*).

Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa papildus vērš pieteicēja uzmanību arī uz šādiem tiesiskajiem un faktiskajiem apstākļiem.

Pieteicējs ir ierosinājis dzīvojamās mājas, proti, otrās grupas ēkas būvniecību. Saskaņā ar Ministru kabineta 2014. gada 2. septembra noteikumu Nr. 529 "Ēku būvnoteikumi" 71.3.3. apakšpunktu otrās grupas ēkas būvprojekta būvkonstrukciju daļā (pamati, pārsegumi, jumts un citas slodzi nesošas konstrukcijas) cita starpā ir norādāmas būvizstrādājumu specifikācijas.

Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 9. marta regulas (ES) Nr. 305/2011, ar ko nosaka saskaņotus

būvizstrādājumu tirdzniecības nosacījumus un atceļ Padomes Direktīvu 89/106/EEK, 1. apsvērumam būves projektē un būvē tā, ka tās neapdraud personu, mājdzīvnieku un īpašuma drošību un nekaitē videi.

Būvizstrādājums regulas 2. panta 1. punkta izpratnē ir jebkurš izstrādājums vai komplekts, kurš ir ražots un laists tirgū, lai to stacionāri iekļautu būvēs vai to daļās, un kura ekspluatācija ietekmē būves ekspluatācijas īpašības attiecībā uz būvēm noteiktajām pamatprasībām. Atbilstoši 2. panta 4. un 5. punktam būvizstrādājuma ekspluatācijas īpašības ir tā veiktspēja attiecībā uz būtiskiem raksturlielumiem, kas attiecas uz būvēm noteiktajām pamatprasībām un kuri izteikti līmeņa vai klases veidā vai arī aprakstā. Regulas 3. panta 1. un 2. punkts noteic, ka būvizstrādājumu būtiskie raksturlielumi ir ietverti saskaņotajās tehniskajās specifikācijās, kas ir saistītas ar pamatprasībām būvēm, kuras savukārt ir izklāstītas I pielikumā (mehāniskā stiprība un stabilitāte, ugunsdrošība, higiēna, veselība un vide u. tml.) un ir pamats, izstrādājot standartizācijas mandātus un saskaņotās tehniskās specifikācijas. Attiecīgi būvizstrādājumu ekspluatācijas īpašības attiecībā uz šo izstrādājumu būtiskiem raksturlielumiem atbilstīgi attiecīgajām tehniskajām specifikācijām norāda ekspluatācijas īpašību deklarācijā (6. panta 1. punkts), kuru izstrādā ražotājs (11. panta 1. punkts).

Apkopojot minēto, norādāms, ka, pat ja pieteicēja ieskatā kāds no pieteicēja īpašumā konstatētajiem materiāliem būtu atkārtoti izmantojams kā būvmateriāls dzīvojamās mājas būvniecībā, tā atbilstības prasības (mehāniskā stiprība, stabilitāte, ugunsdrošība, piesārņojuma risks u. c.) objektīvi nav novērtētas. Kā norādīts, to, vai konkrētais būvizstrādājums atbilst projektā izvirzītajām prasībām, ļauj noteikt tieši ekspluatācijas īpašību deklarācijā norādītās ziņas, par ko atbildīgs ir ražotājs, kurš šādā veidā apliecina, ka tā būvizstrādājums atbilst tām tehniskajām un fizikālajām īpašībām, ko ražotājs ir norādījis. Attiecīgi, lai materiāls, kas iegūts būves nojaukšanas procesā, atkal kļūtu par būvizstrādājumu, tam ir jāveic atkritumu otrreizējās izmantošanas ciklā noteiktās darbības, lai tas būtu atbilstošs šim izstrādājumam izvirzītajiem būtiskajiem raksturlielumiem. Citiem vārdiem, lai materiālu varētu atkārtoti izmantot kā būvizstrādājumu, kas vispārīgi ir pieļaujams, ir jāveic noteiktu darbību kopums, lai pārliecinātos par tā atbilstību mērķim, kādam tas kalpos (piemēram, nesošās konstrukcijas). Savukārt to var nodrošināt tikai ražotājs, kurš apliecina konkrētā materiāla atbilstību būvmateriālam izvirzāmajām tehniskajām un fizikālajām īpašībām.

Kā norādīts dienesta papildu paskaidrojumos apgabaltiesai, pieteicēja rīcībā nav dokumentu, kas apliecinātu viņa teritorijā izvietoto materiālu tehniskās īpašības – atbilstību konkrētu darbu piemērotībai un vides drošībai. Kā minēts, pieteicējs tādus nav iesniedzis arī tiesai. Tādējādi jāpiekrīt iestādei, ka tas vien, ka pieteicējs šos materiālus vērtē kā būvmateriālus, nav pietiekami, lai atzītu, ka tie ir būvizstrādājumi un kā tādi atkārtoti izmantojami būvniecībā.

[15] Rezumējot pārsūdzētais lēmums un pirmās instances tiesas spriedums ir pareizi un pamatoti, savukārt pieteicēja pieteikums un apelācijas sūdzība ir noraidāmi.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309. pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Valsts vides dienesta 2018. gada 29. oktobra lēmuma Nr. 24A/2018 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente L. Paegļkalna

Tiesnese S. Liniņa

Tiesnesis V. Poķis